

XT-106**004-004103****M.Ed. (Full Time) (CBCS) Sem.-I Examination
January-2015****Philosophical And Sociological Foundation of Education****Faculty Code : 004
Subject Code : 004103****Time : 2½ Hours]****[Total Marks : 70**

- સૂચના :** (1) તમારાં ઉત્તરો મુદ્દાસર લખો.
Instructions : Write your answers to the point.
(2) અપ્રસ્તુત લખાણ માટે ગુણ કાપવામાં આવશે.
Marks will be deducted for irrelevant writings.

**વિભાગ-I/SECTION – I
(M.C.Q.)**

નીચે આપેલાં બહુવિકલ્પ પ્રકારનાં પ્રશ્નોનાં ઉત્તરો અલગ OMR Sheet માં દર્શાવો.
Write proper answers for the following questions on a separate OMR sheet.

20

(1) ‘તત્ત્વજ્ઞાન વિનાનું શિક્ષણ આંધળું છે.’ આ વિધાન કોનું છે ?

- (a) મહાત્મા ગાંધી (b) ફિશ્તે
(c) જહોન ડ્યૂઈ (d) પેસ્ટોલોજી

Education without philosophy is blind : Whose statement is this ?

- (a) Mahatma Gandhi (b) Fichte
(c) John Dewey (d) Pastelozzi

(2) જ્ઞાનનાં ખરા-ખોટાં હોવાની ચકાસણી તત્ત્વજ્ઞાનની કઈ શાખા દ્વારા થઈ શકે ?

- (a) મેટાફિઝિક્સ (b) એથિક્સ
(c) એપિસ્ટોમોલોજી (d) આ પૈકી કોઈ નહીં

The branch of philosophy which checks knowledge to be right or wrong is

- (a) Metaphysics (b) Ethics
(c) Epistemology (d) None

(3) કેળવણી એટલે ‘વ્યક્તિમાં પ્રથમથી જ રહેલી પૂર્ણતાનું પ્રકટીકરણ’ આ વિધાન કોનું છે ?

- (a) સ્વામી વિવેકાનંદ (b) મહાત્મા ગાંધી
(c) ડૉ. રાધાકૃષ્ણન (d) જહોન ડ્યૂઈ

‘Education is the manifestation of perfection already in man’ whose statement is this ?

- (a) Swami Vivekanand (b) Mahatma Gandhi
(c) Dr. Radha Krishnan (d) John Dewey

(4) પ્રકૃતિવાદી તત્ત્વજ્ઞાનનાં કેન્દ્રમાં કોણ છે ?

- (a) સમાજ (b) શિક્ષક
(c) વિદ્યાર્થી (d) આ બધા

What is in the centre of naturalism philosophy ?

- (a) Society (b) Teacher
(c) Student (d) All of these

(5) ગાંધીજીની દૃષ્ટિએ સત્ય અને અહિંસા...

- (a) સિક્કાની બે બાજુઓ છે.
(b) વચ્ચે કોઈ તુલના થઈ શકે નહીં.
(c) પરસ્પર વિરુદ્ધ છે.
(d) શિક્ષણમાં ઉપયોગી નથી.

According to Gandhiji truth and non-violence are

- (a) Two sides of a coin.
(b) having no comparison between them.
(c) reciprocally different & opposite.
(d) not useful in education.

(6) કલા વિષયક બાબતો સંબંધી ચર્ચા કરતી તત્ત્વજ્ઞાનની શાખા કઈ છે ?

- (a) તત્ત્વમીમાંસા (b) જ્ઞાનમીમાંસા
(c) સૌન્દર્યમીમાંસા (d) આ બધી

The branch discussing about art is

- (a) Metaphysics (b) Epistemology
(c) Aesthetics (d) All

(7) શિક્ષણ માટેનાં અંગ્રેજી શબ્દનું મૂળ કયું છે ?

- (a) Edu cato (b) Edu catum
(c) Education (d) આ પૈકી એકપણ નહીં

What is origin word for education ?

- (a) Edu cato (b) Edu catum
(c) Education (d) None

(8) વ્યવહારવાદની દૃષ્ટિએ શિક્ષણ પ્રક્રિયાનાં ત્રણ ઘટકો કયા છે ?

- (a) શિક્ષક, શિક્ષણ અને પુસ્તકો
(b) શિક્ષક, વિદ્યાર્થી અને શિક્ષણ
(c) શિક્ષક, વિદ્યાર્થી અને સમાજ
(d) આ બધા

Which are three components of education according to pragmatism ?

- (a) Teacher, education and books
(b) Teacher, student and education
(c) Teacher, student and society
(d) All of these

(9) અનૌપચારિક શિક્ષણનું કેન્દ્ર કયું છે ?

- (a) સમાજ (b) પરિવાર
(c) સમૂહ માધ્યમો (d) આ બધા

Which is the centre for informal education ?

- (a) Society (b) Family
(c) Mass media (d) All of these

(10) 'અંતિમ વાસ્તવિકતા' અંગે ચર્ચા કરતી તત્ત્વજ્ઞાનની શાખા કઈ છે ?

- (a) તત્ત્વમીમાંસા (b) જ્ઞાનમીમાંસા
(c) મૂલ્યમીમાંસા (d) આ પૈકી કોઈ નહીં

The branch of philosophy discussing ultimate reality is

- (a) Meta physics (b) Epistemology
(c) Axiology (d) None

(11) ધાર્મિક શિક્ષણની તરફેણ કરનાર વિચારસરણી કઈ ?

- (a) આદર્શવાદ (b) વ્યવહારવાદ
(c) પ્રકૃતિવાદ (d) અસ્તિત્વવાદ

Which philosophy favours religious education ?

- (a) Idealism (b) Pragmatism
(c) Naturalism (d) Existentialism

(12) શિક્ષણને સામાજિક પ્રક્રિયા તરીકે મહત્વનું સ્થાન અપાવનાર કોણ ?

- (a) સ્વામી વિવેકાનંદ (b) જન જેક્સ રૂસો
(c) જહોન ડ્યૂઈ (d) ડો. રાધાકૃષ્ણન

Who is the person to set up education as a social process ?

- (a) Swami Vivekanand (b) Jean Jacques Rousseau
(c) John Dewey (d) Dr. Radhakrishnan

(13) નીચે પૈકી પ્રકૃતિવાદી વિચારક કોણ છે ?

- (a) મહર્ષિ અરવિંદ (b) જે. કૃષ્ણમૂર્તિ
(c) રવિન્દ્રનાથ ટાગોર (d) સ્વામી વિવેકાનંદ

Who is naturalist thinker ?

- (a) Maharshi Arvind (b) J. Krishna murthy
(c) Ravindranath Tagore (d) Swami Vivekanand

(14) નીચે પૈકી કયું 'આર્થિક મૂલ્ય' છે ?

- (a) માનવતા (b) સ્વાસ્થ્ય
(c) લોકશાહી (d) ઉત્પાદકતા

Which is economic value ?

- (a) Huminity (b) Health
(c) Democracy (d) Productivity

(15) મૂલ્ય શિક્ષણ માટે યોગ્ય પ્રક્રિયા ક્રમ કયો છે ?

1. મૂલ્યનું સ્પષ્ટીકરણ થવું
  2. મૂલ્ય માટે પ્રેરિત કરવાં
  3. મૂલ્ય અંગે સભાનતા વધવી
  4. મૂલ્ય વિષયક નિર્ણય લેવો.
- (a) 2, 1, 3, 4 (b) 1, 2, 3, 4
(c) 4, 3, 2, 1 (d) એકપણ નહીં

Which is proper order for value education ?

1. Clarification of values
  2. Motivating for values
  3. Increasing awareness about values
  4. Taking decisions based on values
- (a) 2, 1, 3, 4 (b) 1, 2, 3, 4
(c) 4, 3, 2, 1 (d) None

(16) 'માનવી' કઈ ફિલસૂફીના કેન્દ્રમાં છે ?

- (a) પ્રકૃતિવાદ (b) વાસ્તવવાદ
(c) અસ્તિત્વવાદ (d) વ્યવહારવાદ

'Man' is in the centre of which philosophy ?

- (a) Naturalism (b) Realism
(c) Existentialism (d) Pragmatism

(17) સમાજ અને લોકશાહી પ્રક્રિયાને મહત્ત્વ આપનાર કોણ ?

- (a) પ્રકૃતિવાદ (b) વાસ્તવવાદ
(c) અસ્તિત્વવાદ (d) વ્યવહારવાદ

Who gives importance to society and democratic process ?

- (a) Naturalism (b) Realism
(c) Existentialism (d) Pragmatism

(18) 'નિષ્કામ કર્મ' ની તરફેણ કરનાર ફિલસૂફી કઈ ?

- (a) ઉપનિષદ્ (b) ગીતા
(c) વ્યવહારવાદ (d) આ બધા

Which philosophy favours 'Niskam Karma' ?

- (a) Upnishad (b) Gita
(c) Pragmatism (d) All

(19) તત્વજ્ઞાન માટે નીચે પૈકી કયું વિધાન યોગ્ય છે ?

- (a) તે જ્ઞાન/ડહાપણ પ્રત્યેનો અનુરાગ છે.
- (b) તે એક શાસ્ત્ર છે.
- (c) તે આધ્યાત્મિક કે વૈચારિક પંથ છે.
- (d) આ બધાં

Which of the following statements is proper for philosophy ?

- (a) It is love for knowledge / wisdom
- (b) It is a science / discipline
- (c) It is a spiritual or theoretical path
- (d) All of these

(20) પ્રકૃતિવાદ _____ ને મહત્વનો આધાર ગણે છે.

- (a) જૈવિક બાબતો
- (b) આધ્યાત્મિક બાબતો
- (c) લોકશાહી બાબતો
- (d) આ બધા

Naturalism considers _____ as a main base for education.

- (a) Biological aspects
- (b) Spiritual aspects
- (c) Democratic aspects
- (d) All

વિભાગ-II/SECTION – II

(વર્ણનાત્મક પ્રશ્નો) (Descriptive Questions)

1. નીચેનાં પ્રશ્નો પૈકી કોઈપણ એકનો ઉત્તર આશરે 500 શબ્દોમાં આપો :

12

Answer any **one** of the following in about **500** words each :

(1) આદર્શવાદની ચર્ચા નીચેનાં મુદ્દાઓનાં સંદર્ભમાં કરો :

- કેળવણીનાં ધ્યેયો વિશેની માન્યતાઓ
- નીતિમતા અને મૂલ્યોને સ્થાન
- અભ્યાસક્રમ સંબંધિત માન્યતાઓ
- શિક્ષક વિદ્યાર્થી સંબંધો અને શિસ્ત વિષયક ખ્યાલો

Discuss idealism in the light of following points :

- Beliefs about educational aims
- Place of ethics and values
- Beliefs about curriculum
- Beliefs about teacher-student relations and discipline

(2) ભારતીય દર્શનશાસ્ત્રની નીચેનાં મુદ્દાઓનાં સંદર્ભમાં વિસ્તૃત ચર્ચા કરો :

- ઉપનિષદોનું તત્ત્વજ્ઞાન
- જૈન અને બૌદ્ધ તત્ત્વજ્ઞાન

Discuss Indian philosophical views in the light of the following :

- Philosophy of Upanishads
- Jain and Buddha philosophy.

2. નીચે પૈકી કોઈપણ બે પ્રશ્નોનાં ઉત્તરો આશરે **250** શબ્દોમાં લખો :

12

Answer any **two** of the following in about **250** words each :

(1) શૈક્ષણિક તત્ત્વજ્ઞાનની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી, તત્ત્વજ્ઞાનની મુખ્ય શાખાઓનો પરિચય આપો.

Clarify the concept of educational philosophy and give introductory views of its main branches.

(2) મૂલ્યની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી, મૂલ્યોનાં વિવિધ પ્રકારો અને તેમનાં આંતર સંબંધો વિસ્તૃત રીતે ઉદાહરણ સહિત ચર્ચો.

Clarify the concept of values, give their types and inter relations among them.

(3) શ્રી અરવિંદનાં તત્ત્વચિંતનની સમીક્ષા કરો.

Critically review philosophy of Shri. Aurobindo.

3. નીચે પૈકી કોઈપણ ત્રણનાં ઉત્તરો આશરે **150** શબ્દોમાં લખો :

12

Answer any **three** of the following in about **150** words each :

(1) શિક્ષણ અને તત્ત્વજ્ઞાન વચ્ચેનો સંબંધ સ્પષ્ટ કરો.

Clarify the relation between philosophy and education.

(2) મૂલ્ય શિક્ષણનાં વિવિધ અભિગમો ચર્ચો.

Discuss various approaches to value education.

(3) વિપશ્યનાની સંકલ્પના અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો જણાવો.

Clarify the concept of 'Vipashyana' and mention its Educational results.

(4) જે. કૃષ્ણમૂર્તિનાં તત્ત્વચિંતન વિશે સંક્ષિપ્ત નોંધ લખો.

Write a brief note on philosophy of J. Krishnamurthy.

4. નીચેનાં પ્રશ્નોનાં ઉત્તરો સંક્ષિપ્તમાં જણાવો :

14

Answer in brief :

(1) મૂલ્ય શિક્ષણ નિષ્ફળ જવાનાં કારણો જણાવો.

State the reasons for the failure of value education.

(2) વાસ્તવવાદી વિચારસરણીમાં 'વાસ્તવ' એટલે શું ?

What is 'real' in realism philosophy ?

(3) મૂલ્યમીમાંસાની બે પેટાશાખાઓનાં નામો આપો.

Give names of two sub-branches of xiology.

(4) 'ફિલસૂફી વિનાનું શિક્ષણ અર્થવિહિન છે' સમજાવો.

Without philosophy, education is meaningless. Clarify.

(5) ગીતાંનો સંદર્ભ ટાંકી વિશ્વબંધુત્વનો ખ્યાલ સ્પષ્ટ કરો.

Clarify concept of fraternity by quoting Gita.

(6) અકર્મભાવ એટલે શું ? સ્પષ્ટ કરો.

What is 'Akarm Bhav' ?

(7) કોઈ બે વ્યવહારવાદી કેળવણીકારોનાં નામ આપો.

Give names of any two pragmatic philosophers.

